

Täysistunto

Torstai 21.11.2024 klo 16.00—19.53

10. Hallituksen esitys eduskunnalle Työkanava Oy -nimistä osakeyhtiötä koskevan lainsäädännön kumoamiseksi

Hallituksen esitys HE 118/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 12/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 12/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Keskustelun aloittaa edustaja Lyly. Olkaa hyvä.

Keskustelu

19.23 **Lauri Lyly sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan varapuheenjohtajana esittelen nyt valiokunnan mietinnön.

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annettu laki. Tähän liittyen myös työttömyysturvalakia ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettaviksi.

Työkanava Oy on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kuuluva valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö. Yhtiön tehtävänä on edistää osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä ja tukea osatyökykyisten siirtymistä edelleen avoimille työmarkkinoille.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Työkanava Oy:n toiminta lakkautetaan osana valtiontalouden säästötoimia. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on aikanaan pitänyt Työkanava-lakia koskenutta esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta on kannattanut hallituksen esityksen tavoitteita, kuten osatyökykyisten työstä-työhön siirtymistä avoimille työmarkkinoille. Samalla valiokunta on kuitenkin korostanut, että on tärkeää seurata tavoitteiden toteutumista käytännössä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa Työkanava Oy:n työllistämistulosten jääneen vaatimattomiksi tavoitteisiin nähden. Valiokunta pitää esitystä tästä syystä tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena mutta korostaa korvaavien toimien tarvetta osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä pienin lakiteknisin muutoksin.

Valiokunnan mietintöön sisältyy lausumavastalause. Käytän siitä sitten toisen puheenvuoron. — Tässä esittely.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten puhujalistaan. — Edustaja Rantanen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

19.25 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tämä on jotenkin murheellinen asia, koko Työkanava Oy:n lakkauttaminen. Sen takia ehkä haluankin tästä hieman tarkemmin kertoa, kun jotenkin on jäänyt semmoinen tunne, että julkisuudessa on haluttu esittää vain huonosti sujunutta projektia. Kyseessä on erityisyhtiö, joka perustettiin vuonna 2022, ja nyt se ollaan jo hallitusohjelmaneuvoittelussa päätetty lakkauttaa. Kyllä se lakkauttaminen tehdään osana valtiontalouden säästötoimia, ei niinkään siitä syystä, että tällaisen toiminnan tarve olisi johonkin hukkunut.

Tämän yhtiön tehtävänä on ollut työllistää osatyökykyisiä ihmisiä ja tukea osatyökykyisiä siirtymään töihin avoimille työmarkkinoille. Tässä on ollut tämä erityistehtävä nimenomaan niin, että se työllistää vain TEMin sen palvelukseen osoittamia henkilöitä, ja nimenomaan niin, että se yhtiön toimintamalli on perustunut siihen, että tätä erityistä työvoimaa vuokrataan asiakasyrityksille.

Tämän kokonaiskustannuksista on ollut hieman erilaisia näkemyksiä. Itseni mielestä esimerkiksi valiokunnan mietinnössä voi saada hyvin herkästi sellaisen kuvan, että tähän on mennyt jo useita miljoonia euroja, mutta kyllä se niin oli, että TEMinkin virkamiehen suulla kerrottiin, että kokonaiskustannus tähän on ollut noin kaksi miljoonaa euroa. Ja on totta, että yhtiö ei kerinnyt pääsemään niihin tavoitteisiin, jotka sille oli asetettu.

Mutta rahoituksesta vielä erityinen huomio, että tämä hankehan on saanut nimenomaan EU:n RRF-rahoitusta alun perin 12 miljoonaa, josta 10 miljoonaa oli osoitettu tämän yhtiön käyttöön. Aika mielenkiintoinen seikka on sekin, että nyt nämä RRF-rahast on sitten siirretty STM:n alle mielenterveyspalveluihin, mutta ei sekään oikein ole selvinnyt, mihinkä ne rahat siellä käytännössä aiotaan käyttää.

Kun nyt puhutaan paljon pohjoismaisesta ja ruotsalaisesta mallista, niin ajatus on nimenomaan tullut ruotsalaisesta Samhallista, joka on ollut esimerkkinä tämän yhtiön perustamiselle. Todella harmillista, että se ei päässyt elämään ja lentämään, niin kuin se alkupeäinen ajatus oli.

Keskeinen tulos, mitä saatiin tässä lyhyessä ajassa, oli nimenomaan sitä arvokasta käytännönläheistä tietoa heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevista ja heidän työllistymishaasteistaan. Nyt on kyllä sellainen tilanne, että mitään ei oikein ole tulossa tämän tilalle. Hallituksella on ajatus alkaa pohtimaan joitakin keinoja, mutta nyt kun tämä loppuu, niin suoraan meillä ei ole mitään osoittaa juuri näitten ihmisten auttamiseksi. Jotenkin näitä erityispiirteitä ei ole nyt haluttu ymmärtää, ja juuri niin, että Työkanava Oy pystyi tavoittamaan jo isojaakin työnantajia, ja juuri kun se oli pääsemässä vauhtiin, niin se lopetettiin. On käytetty sanoja siitäkin, että Työkanava Oy rakensi siivet, jotka katkaistiin liian varhain. Nyt valtiovalta ei näe tätä ongelmaa, joka näiden osatyökykyisten työllistämiseksi on, eikä ainakaan aio mitään erityistoimia tehdä tätä asiaa edistääkseen. Perusteluissakin viitataan siihen, että tavoitteisiin ei päästy, mutta näin nopeasti oli mahdotonta edetä. Voidaan ehkä todeta niin, että TEM tässä nyt säästää mutta yhteiskunta ei.

Meillä nimenomaan on myönteinen potentiaali osatyökykyisten ja vammaisten työllistämiseksi, ja nyt se jää saavuttamatta. Me olemme sitoutuneet kansainvälisiin sopimuksiinkin — esimerkiksi YK:n sopimuksessa sitoudumme edistämään vammaisten työllistymistä — ja vaihtoehtoisia keinoja tulisikin nyt hyvin nopeasti selvittää. Saksassa on esimerkiksi malli, että jos yrityksellä on 20 työntekijää, niin viisi prosenttia näistä tulisi olla osatyökykyisiä tai vammaisia. Toivon kyllä todella, että näitä vaihtoehtoisia malleja nyt meidänkin ruvetaan selvittämään tai esimerkiksi jotakin verohelpotusta tai työnantajamaksujen alentamista tai jotakin muuta tukea niille yrityksille, jotka palkkaavat tätä työvoimaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

Tämä on aidosti ihmisoikeuskysymyksen, ja olen todella surullinen, että näitä eri keinoja ei ole nyt haluttu etupainotteisesti pohtia. Ainoa, mitä kuulemisissa kuulin, oli niin, että TE-palvelu-uudistus on yksi ratkaisu ja että kyllä kunnat ja hyvinvointialueet ja TE-toimistot nämä asiat sitten ratkaisevat, mutta kyllä meillä kaikilla taitaa olla tiedossa se tilanne, mikä kunnissa ja hyvinvointialueilla on. Taitaa olla niin, että ei sielläkään sitä resurssia näiden asioiden ratkaisemiseen aivan lähipiirissä ole näkyvissä, jotenka kyllä tämä jää nyt tämmöiseen odottavaan tilaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Haatainen.

19.31 Tuula Haatainen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on todellakin surullinen päätös. Vuonna 22 perustettiin Työkanava Oy, joka on valtio-omisteinen yhtiö ja nimenomaan erityistarpeisiin suunnattu yhtiö, ja seuraavana vuonna hallitusohjelmaneuvoittelussa päätettiin, että tämä yhtiö lopetetaan, ja perusteluna on se, että se ei ole lähtenyt lentoon.

Kun tätä selvitystä tehtiin, tähänhän pyysin silloin työministerinä Hannu Mäkinen, Tullin pääjohtajan — hän on myös VM:n budjettipäällikkönä toiminut — tekemään tämän kyseisen selvityksen. Hän teki perusteellisen selvityksen siitä, miten voitaisiin tällaisen toiminnan kautta auttaa työmarkkinoille kaikkein vaikeimmin työllistyviä osatyökykyisiä. Syy, miksi tämä piti rajata näihin kaikkein vaikeimmin työllistyviin, on se, että meillä kilpailulainsäädäntö ja valtiontukilainsäädäntö taas estävät sen, että valtionyhtiön kautta tuettaisiin tai tällaisen toiminnan kautta avustettaisiin valtion tuella ihmisiä työmarkkinoille.

Eli tässä jouduttiin taiteilemaan myös sen kanssa, että tämä kohdistuu todella sellaisiin ihmisiin, joilla on vamma tai sairaus, jonka vuoksi he eivät ilman erityisiä tukitoimia tule työllistymään. Silloin puhutaan ihmisistä, joille tavanomaiset TE-palvelut eivät yksinkertaisesti kykene tarjoamaan sitä kädestä ohjaamista, tukemista, työpaikoille viemistä, siellä työn muokkaamista sellaiseksi, että hän selviytyy — puhutaan esimerkiksi kehitysvammaisista ihmisistä. Meillä on paljon myös nuorissa ihmisissä sellaisia, joilla on joku vamma tai sairaus, joka estää heidän pääsynsä työmarkkinoille, mutta jotka haluaisivat sinne myös. He haluaisivat osallistua työhön sillä kyvykkyydellä, mikä heillä on olemassa.

Kävin tutustumassa Ruotsissa Samhall AB -toimintaan, joka on siellä pitkään toiminut ja jossa työllistetään laajasti eri puolilla Ruotsia tällaisia ihmisiä. Kävin Tukholmassa tutustumassa paikkaan, jossa oli tällaisia kehitysvammaisia ihmisiä töissä. Keskustelin yhden yli 50-vuotiaan miehen kanssa, joka siellä paloitteli vihanneksia, parsakaalia ja muita vihanneksia, ja hän oli ylpeä työstään. Hän sanoi, että Tukholman huippuravintolat ostavat täältä näitä vihanneksia. Ja kun kysyin häneltä, onko hän tyytyväinen tähän työhönsä, hän sanoi, että hän ei voisi olla missään muualla onnellisempi, kun hän saa olla osallinen, hän saa tulla tänne töihin ja täällä on muita ihmisiä. Ja hänestä huokui se, että hän oli ylpeä omasta työstään. Tämä on minusta se ihmisoikeuskysymys, joka tässä pitää muistaa.

Siitä syystä minä olen todella surullinen siitä, että tämä lakkautetaan, koska tämän työn rakentaminen olisi vaatinut kyllä pidemmän ajan kuin yhden vuoden, ja kyllä tälle toiminnalle on tarvetta. Me tarvitsemme kaikkien ihmisten voimavarat käyttöön. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

19.34 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana vielä tästä, miksi olimme tämän lakkauttamista vastaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

Ensinnäkin on muistettava, että Suomessa on 60 000—65 000 työhaluista osatyökykyistä ihmistä, ja tämä kanava olisi ollut yksi tapa päästää heidät työmarkkinoille. Tämä hätäisesti nyt lopetettiin, ja valitettavasti tässä ei ollut nyt vaihtoehtoisia ratkaisuja osatyökykyisten työllistämisen hoitamiseksi ja heidän saamiseen työmarkkinoille. Tämä sinänsä on niin tärkeä ryhmä ja ehkä yhteiskunnan vaikeimmin työllistettävä porukka, ja tämä Työkanava oli tässä erittäin toimiva.

Alkukokemukset lähtivät hitaasti liikkeelle, ja sen syynä oikeastansa aika pitkälle oli se, että tässä talossa silloin, kun tätä valiokunnassa käsiteltiin, tehtiin tämä osatyökykyisten valintaprosessi aika kankeaksi ja vähän vaikeaksi, ja se vaikeutti liikkeelle lähtöä. Siinä oli monta porrasta, ja se oli vähän liian byrokraattinen ratkaisumalli tämän osalta. Sitten toinen asia, joka tähän käynnistymiseen erityisesti vaikutti, on tämä työllisyystilanne. Kun työllisyystilanne heikkenee, niin kaikkein vaikeinta on työllistää sellaisia ihmisiä, joilla on osatyökykyä ja muuta. Tämä porukka ja nämä henkilöt olivat juuri niitä. Sen takia polku saada tämä liikkeelle on ollut vaikea.

Sitten, mikä on tämä toimintamalli? Yritysten kanssa kun sitä on käyty läpi, niin yritykset tykkäsivät osakeyhtiömallista. Osakeyhtiö puhuu toiselle osakeyhtiölle, ja siinä oli luonnollinen kanava. He näkivät yhtiömuodon tässä erittäin hyvänä. Sitten he näkivät, että tässä on tämmöinen pitkäaikainen uskottava kumppani sosiaalisesti vastuullisen työelämän edistämiseksi. Tämä oli yrityksillä vastaus. Sitten tämä puhuttelee erityisesti suuryrityksiä, jotka haluavat rakentaa näitten ihmisten työllistämistä tämmöisen sosiaalisen vastuun kautta. Eli meillä oli olemassa konsepti, joka ei vielä lähtenyt lentoon näistä syistä, mitä tuossa luettelini äsken.

Lisäksi tämän lakkauttamisen myötä nyt meidän pitäisi yrittää rakentaa potentiaalia, ja nyt ei ole vaihtoehtoisia malleja olemassa. Siinä mielessä meidän täytyy nyt tässä vastalauseen mukaisesti lähteä liikkeelle. Nyt olisi tuotava tänne Suomeen tällaisia Saksan malleja, joissa on käytössä verovähennysmalli, jolla madalletaan kynnystä palkata osatyökykyisiä. Sitten meidän ehkä pitäisi katsoa myöskin vaihtoehtoisesti, mitä uudet TE-alueet tai suuremmat kaupungit voisivat tämän alueen osalta tehdä ja tehdä heidän kanssaan työtä. Samalla, kun me näin vaadimme, pyydämme, että hallitus ensi kevääseen mennessä, toukokuun loppuun mennessä, tekisi tästä ehdotuksia ja saataisiin konkreettisesti asioita hoidettua.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, tässä on tullut myös arvokasta kokemusta, ja tämä potentiaali pitäisi hyödyntää nyt sitten, kun tätä uutta tehdään. On erittäin käytännönläheistä tietoa tullut näitten pienimuotoisten työllistymisten kautta. Siellä on semmoista positiivista asiaa, joka meidän pitää nyt hyödyntää.

Valitettava päätös. Toivottavasti löydämme nopeasti uuden tilalle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

19.39 Oskari Valtola kok: Arvoisa puhemies! Väli työmarkkina, osatyökykyisten ja vammaisten työllistäminen ja pitäminen työelämässä on äärettömän tärkeä asia. Allekirjoitan täysin tuon näkemyksen, että Työkanava Oy ei todennäköisesti, näin nopeasti kun lähti liikkeelle, päässyt millään tavalla oikeasti lentoon, koska tämän asian haltuun ottaminen vie pitkän, pitkän aikaa.

Nyt meillä on sosiaali- ja terveydenhuoltoon tehty valtava uudistus, samoin kuin sitten TE-uudistus, mikä on haastanut järjestöt ja yhdistykset, jotka ovat tehneet Työkanava-yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2024 vp

tiön tyylistä työtä tuolla maakunnissa ja isoimmissa kaupungeissa. Siellä on saatu erittäin hyviä kokemuksia siitä, että on lähes kädestä pitäen saatettu yritykset ja osatyökykyiset yhteen ja saatu heidät työllistymään. Mutta en ole varma, onko tällöinen valtakunnallinen yhtiö paras järjestämään näitä.

Olen myös huolissani näitten yhdistysten tulevasta rahoituksesta, koska ne jäävät vähän hyvinvointialueiden ja uusien työllisyysalueiden väliin. Tietyllä tavalla kannusteetkin kaupungeille järjestää tämäntyylistä toimintaa ovat heikentyneet aiemmasta. Mutta on tärkeää, että etsimme keinoja järjestää näiden yhdistysten ja työllisyysalueiden toimintaan riittävät palvelut tälle hankalasti työllistettävälle ryhmälle.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 118/2024 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.